

Journal of Social Intervention: Theory and Practice –
2025 – Volume 34, Issue 3, pp. 65–90
<http://doi.org/10.54431/jsi.881>

ISSN: 1876-8830

URL: <http://www.journalsi.org>

Publisher: Hanze University of Applied Sciences /
NHL Stenden University of Applied Sciences
Open Access Journals

Copyright: this work has been published under a
Creative Commons Attribution-Noncommercial-No
Derivative Works 3.0 Netherlands License

Sanne Smit (MA) is werkzaam bij Youké als contextueel
systeemtherapeut i.o. en beeldend therapeut. Zij is
gespecialiseerd in het behandelen van relationele gevolgen
bij kinderen, jongeren en hun families na traumatische
gebeurtenissen. Zij heeft dit onderzoek uitgevoerd ten
tijde van haar Master opleiding Contextuele Benadering
aan de Christelijke Hogeschool Ede.

Dr. Theodora M. Ripping is werkzaam bij de
Christelijke Hogeschool Ede als docent onderzoek en als
afstudeerbegeleider.

Andrée C.V. Sekreve (MSc) is werkzaam bij Youké als
beleidsadviseur kwaliteit en programmaleider integrale
jeugdhulp. Zij heeft recent samen met anderen een artikel
gepubliceerd over het veranderproces naar integrale
jeugdhulp bij Youké: <https://ijic.org/articles/10.5334/ijic.8842>

Dr. Kees Bregman is filosoof-theoloog en is werkzaam
bij de Christelijke Hogeschool Ede als docent contextuele
theorie en als afstudeerbegeleider.

Correspondence to: Sanne Smit

E-mail: ssmit@youke.nl

Category: Student work

VERBONDENHEID EN RECHTVAARDIGHEID BIJ CONTACTBREUKEN

EEN KWALITATIEF INTERPRETATIEF
ONDERZOEK NAAR CONTACTBREUKEN VAN
JONGEREN MET ÉÉN OUDER ONTSTAAN
NA (ECHT)SCHEIDING, BELICHT VANUIT DE
RELATIONELE ETHIEK

CONNECTEDNESS AND JUSTICE IN CASES OF CONTACT REFUSAL

SANNE SMIT,
DORIEN RIPPING,
ANDRÉE
SEKREVE, KEES
BREGMAN

SAMENVATTING

Het ontstaan van contactbreuken is een van de grootste problemen bij complexe (echt)scheidingen. De verhalen van jongeren zelf zijn nog niet eerder centraal gezet in onderzoeken. Daarom is er kwalitatief onderzoek uitgevoerd onder jongeren die het contact met één ouder hebben verbroken tijdens of na de complexe scheiding van hun ouders. Er zijn semi-gestructureerde interviews met jongeren afgenomen (n=9) en er is een focusgroep met professionals (n=7) gehouden. De resultaten zijn geïnterpreteerd vanuit het contextuele begrip 'relationele ethiek'. De contextuele benadering ziet vanuit familierelaties een krachtige invloed van verbondenheid en een besef van rechtvaardigheid. Het onderzoek laat zien dat jongeren onrecht ervaren. Het onrecht komt voort uit een disbalans van geven en ontvangen in de ouder-kindrelatie met beide ouders. Consistent zijn ervaringen van huiselijk geweld en grensoverschrijding door de ouder op afstand. Contactbreuken fungeren als zelfafbakening waarbij jongeren zichzelf proberen te beschermen tegen meer ervaringen van onrecht. In de relatie met de ouder op afstand is onzichtbare loyaliteit gesignaleerd. Dit onderzoek beveelt aan om ouders en jongeren te helpen om toe te werken naar een meer rechtvaardige balans van geven en ontvangen én erkenning te geven aan jongeren voor hun ervaringen van onrecht.

TREFWOORDEN

kwalitatief onderzoek, complexe scheiding, contactbreuk, contextuele benadering, jongeren

ABSTRACT

The occurrence of contact refusal is one of the most severe problems in complex divorce. The stories from adolescents themselves have not been investigated in previous research. Therefore, this qualitative study focused on adolescents who refused contact with one parent during or after a complex divorce. Semi-structured interviews with adolescents were conducted (n=9) as well as a focus group interview with professionals (n=7). Results have been interpreted according to the contextual concept of 'relational ethics'. It was investigated how these adolescents experience justice and belonging in family relationships. This research shows that adolescents experience a sense of injustice resulting in the buildup of destructive entitlement. This feeling of injustice stems from an imbalance between giving and receiving in the parent-child relationship with both parents. Consistent experiences include domestic violence and transgressive behaviour by the distant parent. Contact refusal functions as an extreme form of self-delineation in which these adolescents try to protect themselves from further experiences of injustice. Adolescents experience invisible loyalty towards the distant parent.

This research recommends to help parents and adolescents to a move towards a more due and fair balance of giving and receiving, and to recognize adolescents for their experiences of injustice.

KEYWORDS

qualitative research, complex divorce, contact refusal, contextual approach, adolescents

BIJSLUITER VOOR DE PRAKTIJK

1. Onderzoek laat zien dat het ontstaan van een contactbreuk tussen jongere en één ouder, een van de grootste risico's is van een complexe (echt)scheiding.
2. Er is nog niet eerder vanuit een contextueel perspectief onderzoek gedaan naar de gevolgen van een contactbreuk voor jongeren. De 'relationele ethiek' binnen het contextuele perspectief is breed bekeken vanuit onderlinge verbondenheid en rechtvaardigheid in familierelaties.
3. Jongeren zelf zijn in eerdere onderzoeken niet aan het woord geweest. In dit onderzoek zijn de verhalen van jongeren zelf gehoord.
4. Het onderzoek bracht zicht op de groep jongeren die contact verbreken vanwege ervaringen van onrecht met beide ouders, waarbij zij ervaringen van huiselijk geweld ofwel grensoverschrijding hebben ervaren met de ouder op afstand en enige overbescherming met de nabije ouder.
5. Er is een disbalans van geven en ontvangen in de ouder-kindrelatie die risico geeft op het opbouwen van destructief recht door de jongeren. Zij hebben ethisch recht op het alsnog ontvangen van de gemiste, passende zorg.
6. Er zijn meerdere signalen ontdekt die wijzen naar een onzichtbare loyaliteit van jongeren met de ouder op afstand.
7. Tot slot is ontdekt dat de contactbreuk voor de jongere dient als een vorm van zelfafbakening om ervaringen van onrecht voor zichzelf te verminderen.
8. Gezien er nog onvoldoende antwoord is op het omgaan met dit complexe fenomeen van contactbreuken, is dit onderzoek relevant voor de jongeren zelf en ieder die deze jongeren ontmoet (zowel in informele, als formele relaties).
9. Er zijn drie aanbevelingen voor de praktijk: 1) het beïnvloeden van de ouder-kindrelatie naar een meer rechtvaardige balans van geven en ontvangen, 2) het bieden van erkenning aan jongeren, liefst vanuit de familie zelf, voor hun ervaringen van onrecht en 3) contact-herstel niet tot het primaire doel maken van hulpverlening aan de jongeren.

INLEIDING

In 2024 gingen de ouders van ruim 40.000 Nederlandse kinderen uit elkaar (CBS, z.d.). Bij 10 tot 20% van de scheidingen is er ernstige problematiek, ook wel een complexe scheiding genoemd. Een van de meest impactvolle gevolgen van een complexe scheiding is het verlies van contact tussen ouder en kind. Indien het kind kiest om de ouder buiten te sluiten, ongeacht de reden, wordt er gesproken over een contactbreuk of contactverlies (MinJenV, 2021, Van Aar et al., 2023). Contactverlies, van meer dan één jaar, tussen vader en kind komt bij 16% van de kinderen voor wiens ouders een complexe scheiding hebben, tegenover 5% contactverlies tussen moeder en kind (Kalmijn, 2020). Menige pogingen om contactbreuken in gezinnen op te lossen hebben gefaald (MinJenV, 2021). Dit onderzoek beoogt inzicht te krijgen in de belevingswereld van jongeren over de relatie met hun ouders, wanneer ze met één ouder een contactbreuk hebben. Doel hiervan is om zowel jongeren te helpen tot nieuwe inzichten te komen, als aanbevelingen te geven hoe jongeren beter te kunnen helpen.

De verhalen van jongeren zelf vormen het hart van dit onderzoek. Er is vanuit een contextueel perspectief met de jongeren gesproken over hun ervaringen. De relationele ethiek is de kern van het contextuele denken met als uitgangspunt een krachtige invloed van onderlinge verbondenheid (loyaliteit) en besef van rechtvaardigheid (balans van geven en ontvangen) (Van der Meiden, 2020). Ouders en kinderen zijn over en weer verplicht en verschuldigd aan elkaar om passende zorg en aandacht te geven, niet vanuit een moraal, maar uit kracht van de verhouding zelf. De ouder-kind balans van geven en ontvangen is relationeel-ethisch gezien doorgaans asymmetrisch: ouders investeren meer in kinderen dan omgekeerd. Wanneer de verbondenheid openlijk vorm krijgt en de balans passend (fair) is, winnen alle betrokkenen aan persoonlijke vrijheid, eigenwaarde en onderling vertrouwen (Van der Meiden, 2020). Er zijn diverse relationeel-ethische elementen die de verbondenheid en rechtvaardigheid beschrijven. In bestaande literatuur zijn de consequenties van een contactbreuk voor jongeren beschreven vanuit twee relationeel-ethische elementen. Ten eerste *gespleten loyaliteit*, waarbij kiezen voor één ouder ten koste gaat van de mogelijkheid openlijk loyaal te zijn aan de andere ouder (Wiewauters & Emmery, 2016). Ten tweede geeft een contactbreuk jongeren een te groot verantwoordelijkheidsgevoel waarbij zij een deel van hun jeugd overslaan, hierbij is sprake van *destructieve parentificatie* (Bonsel et al., 2020). Vanwege de geringe wetenschappelijke kennis over de relationeel-ethische gevolgen voor deze jongeren, is gekozen voor een brede vraagstelling voor dit onderzoek. De vraagstelling luidt: welke elementen in de relationele ethiek

spelen een rol in het leven van jongeren van veertien tot en met achttien jaar als er sprake is van een contactbreuk met één van de ouders?

METHODE VAN ONDERZOEK

Met een kwalitatief interpretatief onderzoek is onderzocht welke betekenissen jongeren geven aan gebeurtenissen in hun leven (Boeije & Blijenberg, 2019). Als eerste is een literatuuronderzoek uitgevoerd om de belangrijkste concepten te identificeren voor de interviews met de jongeren en de focusgroep met professionals. Als tweede zijn jongeren geïnterviewd middels semi-gestructureerde interviews met hoofd- en deelvragen met ruimte voor 'doorvragen' (Baarda et al., 2018). De volgende thema's zijn besproken: geven en ontvangen, loyaliteit, ervaringen van onrecht (inclusief parentificatie en intergenerationele patronen), destructief recht en dialoog met zelfafbakening en zelfvalidatie (eigenwaarde). Om openlijk spreken te bevorderen, is er gebruik gemaakt van vignetonderzoek als onderdeel van de interviews met de jongeren. Het gebruik van vignetten is passend bij onderzoek naar gevoelige onderwerpen om respondenten uit te nodigen om gevoelens, gedrag, oordelen en perspectieven te delen (Hughes & Huby, 2002; Skilling & Stylianides, 2020). Vignetten verleiden respondenten om direct te reageren, creëren afstand wat helpt om gevoelige onderwerpen te bespreken en verkleinen het risico op sociaal-wenselijke antwoorden (Hughes & Huby, 2002; Skilling & Stylianides, 2020). Er zijn twee vignetten opgesteld gericht op 1) loyaliteit en 2) eigenwaarde vanuit balans van geven en ontvangen. Deze vignetten zijn opgebouwd aan de hand van citaten uit chatberichten van jongeren uit onderzoek van Wiewauters en Emmery (2016). Daarnaast is er inbreng opgehaald bij professionals (Zeijlmans et al., 2019). Vanuit deze inbreng is besloten de vignetten te laten inspreken door twee jongeren om de karakters tot leven te brengen en een onafhankelijke positie naast de onderzoeker te geven (zie Bijlage 1). Als derde zijn er contextueel geschoolde professionals gesproken middels een focusgroep. In de focusgroep zijn de volgende thema's besproken: balans van geven en ontvangen, loyaliteit, ervaringen van onrecht, het verwerven van constructief dan wel destructief gerechtigde aanspraak en dialoog met zelfafbakening en zelfvalidatie. Er is gekozen voor een focusgroep, omdat gezamenlijk spreken respondenten doet inspireren en kennis naar boven doet halen waar zij alleen niet op waren gekomen (Baarda et al., 2018). Een groepsinterview biedt voldoende veiligheid om open te spreken, omdat is ingeschat dat – in tegenstelling tot de jongeren – er geen persoonlijke belangen en gevoelens spelen. Het doel van de verschillende vormen van dataverzameling is het bereiken van triangulatie en het vergroten van de validiteit van het

onderzoek. De verschillende resultaten zijn met elkaar vergeleken, zodat er kon worden gezocht naar (in)congruentie in de data.

Respondenten

Er zijn interviews afgenomen met negen jongeren, uitgevoerd in januari en februari 2023. Er zijn jongeren geworven die zich in de midden-adolescentie bevinden, omdat contactbreuken met name onder oudere jongeren voorkomen (Van der Valk et al., 2020). Er werd een informatiebrief gebruikt om respondenten te werven via diverse jeugdhulporganisaties en LinkedIn. De respondenten namen zelf contact op met onderzoeker of een betrokken hulpverlener die de informatiebrief had overlegd deelde met toestemming contactgegevens met onderzoeker. Alle respondenten en de ouders van jongeren jonger dan zestien jaar zijn schriftelijk en telefonisch geïnformeerd over de inhoud van het onderzoek en de vertrouwelijkheid van de gegevens. Alle respondenten en ouders van jongeren jonger dan zestien jaar hebben schriftelijk toestemming verleend voor deelname aan het onderzoek. Als dank voor deelname kregen de jongeren een cadeaukaart. Om de privacy van de respondenten te waarborgen zijn alle resultaten in de mannelijke vorm beschreven.

De jongeren kregen keuze voor locatie van het interview om deelname laagdrempelig te maken. Acht respondenten kozen voor een fysiek interview en één interview is digitaal afgenomen. Alle jongeren zaten in een afgesloten ruimte waarin geen gezinsleden aanwezig waren. Met een doelgerichte steekproeftrekking zijn er jongeren geworven, de jongeren dienden aan de volgende criteria te voldoen:

- De respondent heeft/ had gescheiden ouders of ouders die uit elkaar zijn.
- De respondent heeft/ had te maken met een contactbreuk met één ouder van minstens zes maanden.
- De contactbreuk is vanaf of na de scheiding ontstaan waarbij tenminste één partij dit als ongewenst en onvrijwillig ervaart (ouder of kind).
- De respondent zit in de leeftijdsgroep van veertien tot en met achttien jaar oud.

Deze inclusiecriteria zijn tweemaal verruimd vanwege het lastig bereiken van de doelgroep. De belemmeringen waren dat de werving via de nabije ouder niet werd beantwoord en dat de psychologische en emotionele problemen van de jongere te groot waren waardoor werd ingeschat dat het interview te belastend zou zijn. De verruiming betrof de duur van de

contactbreuk (van minimaal één jaar naar zes maanden) en het toevoegen van achttienjarigen aan de leeftijdscriteria.

De deelnemers voor de focusgroep zijn geworven via diverse jeugdhulporganisaties middels een informatiebrief, waarna zij zelf contact hebben gelegd met onderzoeker. Zij hebben een toestemmingsformulier ingevuld. Om privacy te waarborgen zijn de deelnemers geïnformeerd over dat hun naam niet wordt gekoppeld aan specifieke resultaten en/ of citaten. Ook deze resultaten zijn enkel in mannelijke vorm beschreven. De focusgroep is gehouden op 7 maart 2023.

Dataverzameling

De dataverzameling en data-analyse hebben elkaar afgewisseld (Baarda et al., 2018). Er is gekozen voor een inductieve strategie van data-analyse. De interviews met jongeren zijn opgedeeld in twee rondes met een tussentijdse analyse. Bij deze analyse is het versmallen van de vraagstelling overwogen (Boeije & Blijenbergh, 2019). Maar gezien de brede verhalen van de jongeren is besloten een brede blik te behouden op de relationele ethiek. Wel is de interviewleidraad aangescherpt waarbij de intergenerationele context is toegevoegd nadat twee van de vier jongeren zich hier spontaan over uitspraken. Er is met de focusgroep gesproken nadat alle negen jongeren zijn geïnterviewd, zodat er gebruik gemaakt kon worden van de opgebouwde kennis bij de onderzoeker. Als de lezer interesse heeft in de volledige data voor gebruik voor replicatief- of vervolgonderzoek, kan er contact worden opgenomen met de onderzoeker.

Data-analyse

Alle interviews zijn getranscribeerd en gecodeerd in het softwareprogramma Atlas.ti (2021, versie 22). De interviews zijn eerst open gecodeerd en vervolgens zijn de codes in categorieën ondergebracht om structuur aan te brengen (zie Bijlage 2). Een goede thematische analyse interpreteert en geeft betekenis aan de data (Maguire & Delahunt, 2017). De codes uit de interviews met jongeren en de codes uit de focusgroep zijn met elkaar vergeleken om overeenkomsten en verschillen te ontdekken (Baarda et al., 2018). Er zijn aparte codes gemaakt voor het vignetonderzoek en de rest van het interview met de jongeren, zodat er gekeken kon worden naar de verschillen tussen de vignetten (d.w.z. perspectief van een buitenstaander) en

de eigen realiteit van de jongeren (Hughes & Huby, 2002). Er is tweemaal gebruik gemaakt van peer-debriefing (met twee professionals werkzaam bij Youké) om de geanonimiseerde data mede te interpreteren: bij de tussentijdse analyse en bij de analyse van alle verzamelde data.

RESULTATEN

Deelgenomen respondenten

Twee derde van de deelgenomen jongeren is een vrouw en heeft één of meer broers of zussen. Vijf jongeren hebben een contactbreuk met hun vader en vier jongeren met hun moeder. De duur van de contactbreuk bij de jongeren varieert van een half jaar tot meer dan zes jaar. Een gedetailleerde beschrijving staat in Tabel 1.

Tabel 1: Beschrijving respondenten, jongeren met een contactbreuk.

Karakteristieken	Aantal (N=9)
Geslacht	
Man	3
Vrouw	6
Leeftijd	
14 jaar	1
15 jaar	2
16 jaar	3
17 jaar	2
18 jaar	1
Gezinssamenstelling	
Eenoudergezin	4
Samengesteld gezin	3
Woont zelfstandig	1
Pleeggezin	1

Tabel 1: Continued

Karakteristieken	Aantal (N=9)
Kind in rij:	
Oudste	2
Midden	2
Jongste	1
Tweeling	1
Enig kind	3
Contactbreuk met:	
Vader	5
Moeder	4
Duur van de contactbreuk:	
Zes maanden - één jaar	2
Eén jaar - vier jaar	2
Vier jaar - zes jaar	2
> Zes jaar	3
Opleiding	
VMBT-T	2
HAVO	3
VWO - Gymnasium	1
MBO	1
HBO	1
Thuiszitter	1

Aan de focusgroep hebben zeven contextueel geschoolde professionals deelgenomen. Zij hebben allen ervaring met het begeleiden van jongeren met een contactbreuk en diens gezinscontext. Twee respondenten hebben persoonlijke ervaring met een contactbreuk met één of beide ouders, waarvan één na de scheiding van diens ouders is ontstaan. De scholing en functies zijn opgenomen in Tabel 2.

Tabel 2: Beschrijving respondenten, deelnemers focusgroep.

Karakteristieken	Aantal (N=7)
Scholing	
Contextueel Therapeut (vier jaar scholing)	5
Master Contextuele Hulpverlening	2
Functie (één respondent heeft een dubbele expertise als ambulant hulpverlener)	
Ambulant hulpverlener: Pleegzorgbegeleider	2
Ambulant hulpverlener: IAG en CLAS-H	3
Ambulant hulpverlener: Ambulante Spoedhulp	1
Contextueel Therapeut	2

IAG: Intensieve Ambulante Gezinsbehandeling

CLAS-H: Contextuele Leergroepen voor Alle betrokkenen bij Seksueel misbruik of Huiselijk geweld. Dit is een systemische hulpverleningsvorm voor gezinnen en families waarbij sprake is of is geweest van seksueel misbruik en/ of huiselijk geweld.

Met dit onderzoek is ontdekt dat er meerdere relationeel-ethische thema's een rol spelen in het leven van jongeren die opgroeien met een contactbreuk. Er zijn drie thema's naar voren gekomen die een nieuw perspectief geven op de beleving van jongeren met een contactbreuk. Er is gekozen om deze resultaten naar voren te brengen in dit artikel, omdat deze kennis kan bijdragen aan het verbeteren van de hulp aan deze jongeren. Per thema worden de resultaten beschreven, waarbij onderscheid is aangebracht in de uitkomsten van de interviews met jongeren én met de focusgroep.

Ervaringen van onrecht

De jongeren vertellen in de interviews dat zij hun eigen situatie als onrechtvaardig ervaren. De focusgroep is van mening dat contactbreuken altijd voortkomen uit situaties van onrecht en daarmee een contactbreuk eigenlijk altijd ongewenst is. Als gevolg van het onrecht wordt een beschadigd vertrouwen gezien bij de jongeren. Het onrecht ziet de focusgroep terug in een gemis van ontvangen van passende zorg, zowel van de nabije ouder, als van de ouder op afstand. De jongeren komen als het ware in de min te staan, en hebben nog recht om deze zorg te ontvangen (een 'tegoed' aan zorg). De jongeren omschreven belastende, negatieve ervaringen

met hun ouder op afstand. Overeenkomstig zijn traumatische ervaringen van huiselijk geweld en grensoverschrijding van deze ouder. Deze twee ervaringen komen ook bij de focusgroep naar voren.

Een jongere vertelt over een ervaring van geweld:

... ik en mijn vader waren nooit echt een duo of zo we waren nooit echt sowieso goed samen of zo. Voordat we uit [woonplaats] weggingen was het nog wel nou ja woon ik thuis maar kreeg regelmatig wel te maken met een beetje geweld hier en daar ik heb ook nogal wat littekens gehad of nou ja [...] (5:3).

In contact met de nabije ouder beschrijft een klein deel van de jongeren een overbeschermende houding. Tevens vertellen de jongeren stressgevoelens te signaleren bij deze ouder, en indien aanwezig ook bij broers en zussen. De jongeren zelf spreken ook over een beschadigd vertrouwen. Zowel jongeren als de focusgroep noemen diverse beschermingsmechanismen die jongeren ontwikkelen: zich afsluiten van emoties, niet aangaan van intieme relaties en desinteresse/ onverschilligheid naar zichzelf en anderen.

Een jongere vertelt over een ervaring van grensoverschrijding:

... en zij wou op Instagram een filmpje posten van dat ze met mij liep [...] En toen gaf ik haar duidelijk aan, ik wil niet op film punt. [...] Nou toen begon ze een discussie van, maar dat is toch gezellig [...] Toen ben ik ook een beetje doorgelopen van, ik wil gewoon niet op film punt. Ik wil gewoon doorlopen [...] Volgens mij begon ze ook te huilen. Dat weet ik niet meer zeker. Achteraf stond ik wel op film. En daar was ik ook boos over toen ik thuiskwam... (4:13).

Zelfafbakening

In het interview met de focusgroep kwam naar voren dat jongeren destructieve ouder-kind patronen proberen te stoppen middels de contactbreuk. De jongeren proberen zichzelf te beschermen middels de contactbreuk. Jongeren vertellen in de interviews dat het breken van contact met de ouder op afstand dient als stevige begrenzing om meer negatieve ervaringen te voorkomen. Jongeren vertellen hierbij hoe zij de ouder op afstand informeerden over de keuze om het contact te verbreken. Dit varieert van rechtstreeks en telefonisch spreken, tot informeren via een betrokken gezinsvoogd (jeugdbeschermer). Sommige jongeren vinden het lastig om hun besluit om

het contact te stoppen te communiceren met hun ouder op afstand. Tegelijkertijd vinden jongeren het ook prettig om zichzelf uit te spreken naar de ouder op afstand. Een jongere licht toe:

Ik ben tevreden over dat ik heb gedurfd mijn grenzen aan te geven van, ik stop nu met contact hebben want het doet mij te veel pijn. En niet in de zin van, jij hebt dit gedaan dus daarom heb ik geen contact meer (4:23).

Loyaliteit

De jongeren spreken over loyaliteit met behulp van een vignet. Door eerst te spreken over de mogelijke beleving van loyaliteit bij het karakter uit het vignet, kon er daarna gemakkelijker gesproken worden over de eigen beleving van loyaliteit. Het vignet diende hierbij als brug naar de eigen binnenwereld. Twee derde van de jongeren vertelt dat het voor het fictieve karakter lastig is om een keuze te maken tussen ouders. Zij spreken over het voelen van druk om er voor beide ouders te zijn. Een derde van de jongeren zegt dat er sprake is van een aantrekkingskracht naar beide ouders toe. Een jongere vertelt:

Ja, vader of moeder dat is heel lastig als je zeg maar van twee plekken de hele tijd heen en weer moet gaan en dan ook nog eens op een plek het niet naar je zin hebt dat lijkt me heel moeilijk want je voelt toch een soort verplichting als kind want het is je vader, het is je moeder, er is een soort van onbesproken verplichting dat je ze moet zien of zo. Ik denk een soort ja dat is gewoon biologische aantrekking omdat het toch je ouders zijn (2:64).

De jongeren spreken uit dat er meer jongeren zullen zijn die het dilemma ervaren om tussen je ouders te moeten kiezen. Als wordt gevraagd naar de eigen ervaring van de jongeren zelf, spreekt slechts één jongere uit zich te herkennen in dit dilemma om tussen je ouders te kiezen. Twee jongeren noemen expliciet zelf geen last te hebben van een loyaliteitsconflict. De andere jongeren betrekken het dilemma om te moeten kiezen niet op zichzelf.

De focusgroep spreekt over een loyaliteit die niet zichtbaar is en die ondergronds gaat. Ze zien gedragsproblemen ontstaan bij jongeren die hiermee samenhangen. Er wordt overeenkomstig destructief gedrag genoemd van de jongeren aan de ouder op afstand. De focusgroep ziet hoe jongeren tegelijkertijd wel nieuwsgierig zijn naar de ouder op afstand. Zo volgen jongeren de ouder bijvoorbeeld via indirecte kanalen, zoals Instagram.

DISCUSSIE

In dit kwalitatieve onderzoek zijn de ervaringen van jongeren die opgroeien met een contactbreuk met één ouder, ontstaan tijdens of na de scheiding van hun ouders, centraal gezet. Er is meer zicht gekomen op hoe jongeren verbondenheid en rechtvaardigheid ervaren in hun gezinsrelaties. Er is ontdekt dat jongeren een beschadigd vertrouwen hebben en hun situatie als onrechtvaardig ervaren. Jongeren beschermen zichzelf middels een contactbreuk om meer ervaringen van onrecht te voorkomen. Overeenkomstig aan deze ervaringen zijn traumatische ervaringen van huiselijk geweld en grensoverschrijding door de ouder op afstand. Jongeren lijken niet loyaal te zijn naar de ouder op afstand, maar er is wel een besef van blijvende loyaliteit. De focusgroep ziet dan ook een loyaliteit die onzichtbaar is en ondergronds gaat.

Uit dit onderzoek blijkt dat een contactbreuk altijd voorkomt uit een ervaring van onrecht, waarbij ook ervaringen van huiselijk geweld voorkomen. Uit andere onderzoeken wordt zowel bevestigd als tegengesproken dat huiselijk geweld van invloed is op het ontstaan van contactbreuken (Bonsel et al., 2020; Geurts, 2017; Huff et al., 2017; MinJenV, 2021). Een mogelijke verklaring hiervoor is de diversiteit van respondenten, waarbij onderscheid is tussen contact verbreken vanuit gegronde redenen en zonder goede redenen (Geurts, 2017). Ook zou het perspectief van jongeren kunnen veranderen in de loop der jaren. Het ontdekte onrecht bij jongeren in dit onderzoek, is een contextuele interpretatie van de resultaten. Van der Meiden (2020) definieert onrecht als "het onthouden van zorg aan de ander, terwijl hij op grond van zijn verdienste of op grond van het 'zijn' daar wel recht op heeft" (p. 168). Jongeren hebben een tekort aan passende zorg vanuit de belastende ervaringen met de ouder op afstand. Ook het *te veel* geven middels overbescherming door de nabije ouder leidt tot disbalans in geven en ontvangen, waardoor er sprake is van onrecht. Dit onrecht met een beschadigd vertrouwen en destructieve beschermingsmechanismen als gevolg, belemmert jongeren om constructief recht op te doen in nieuwe, herstellende relationele ervaringen. Vervolgens komt hun bestaansrecht onder druk te staan en bouwen jongeren destructief recht op. Dit is het gevoelde recht van jongeren om hun opgebouwde tekort aan liefdevolle zorg van ouders, later alsnog te incasseren in andere relaties (Van der Meiden et al., 2018).

Dat de contactbreuk fungeert als zelfafbakening voor de jongeren, geeft zowel het informele als het formele netwerk van de jongeren een verantwoordelijkheid. De betrokken volwassenen bij deze jongeren dienen zich bewust te zijn van deze zelfafbakening. Met de ontstane afstand van de jongere met diens ouder op afstand, ontstaat er ruimte om te groeien naar een betere

mentale gezondheid. Het onrecht stopt, waardoor genezing kan plaatsvinden. Het gaat erom of de contactbreuk *passend* is voor de jongere met diens eigen ervaringen in familierelaties. De contextuele theorie spreekt over het instellen van een 'moratorium', wat duidt op een tijdelijke periode om tot nieuwe inzichten te komen. Dit is een noodzakelijke ruimte voor verwerking en het overwegen van hernieuwd handelen, alvorens vanuit ethisch besef van verantwoordelijkheid de relatie met de ouder op afstand vorm te geven (Boszormenyi-Nagy & Krasner, 1994; Van de Meiden, 2020). Volgens Van der Meiden (2020) kan een mens ervaren van waarde te zijn, door van betekenis te zijn voor een ander. Hiermee wordt een bodem gecreëerd om te mogen begrenzen. Dit geeft een belang weer om op zoek te gaan naar gezonde en wederkerige relaties voor deze jongeren, waarmee zij een faire balans van geven en ontvangen kunnen ervaren.

Er is ontdekt dat er sprake is van onzichtbare loyaliteit van jongeren naar de ouder op afstand. Vanuit literatuur wordt onderschreven dat een geblokkeerde ouder-kind relatie een onzichtbare loyaliteit als gevolg kan hebben (Van der Meiden, 2020). Voor zover bij de onderzoeker bekend is de aanwezigheid van onzichtbare loyaliteit niet eerder uit onderzoek met deze doelgroep aangetoond. De onzichtbare loyaliteit is herkend vanuit incongruentie in de data tussen de vignetten en de open vragen over het eigen leven, en vanuit het focusgroepinterview. Tot slot is onzichtbare loyaliteit opgemerkt door boosheid, afweer en onverschilligheid. "Onzichtbare of indirecte loyaliteit blijkt uit onverschilligheid, vermijding of ambivalente besluiteloosheid ten opzichte van het object van loyaliteit" (Boszormenyi-Nagy & Krasner, 1994, p. 478). Het herhalende destructieve gedrag van jongeren kan ook duiden op *reenactment in behavior* vanuit trauma (Beer et al., 2020), maar deze theorie verklaart niet de andere uitingsvormen, zoals gevoelens van onverschilligheid.

Dit onderzoek kent enkele beperkingen en sterktes. Er is voor dit onderzoek een relatief kleine groep respondenten gesproken. Er lijkt echter wel verzadiging te zijn opgetreden, omdat er bij de laatste interviews geen nieuwe informatie meer werd gevonden. Daarnaast reageerden de jongeren verschillend op de vignetten: een deel sprak over het karakter en een ander deel sprak direct over zichzelf. Hierdoor kon het aantal overeenkomstige uitspraken van jongeren niet eenduidig worden gemeten, wat van invloed kan zijn op de betrouwbaarheid. Als laatste is er mogelijk een vertekening van de resultaten over de nabije ouder, omdat twee jongeren niet meer bij de nabije ouder wonen. Dit zou de balans van geven en ontvangen met deze ouder kunnen beïnvloeden. Ondanks de mogelijke beperkingen van dit onderzoek, biedt dit onderzoek

een eerste inzicht in de elementen uit de relationele ethiek die een rol spelen in het leven van jongeren die een contactbreuk hebben met een van beide ouders. De kracht van dit onderzoek is dat de interviews met jongeren en de focusgroep overeenkomstige resultaten gaven, wat de validiteit van de resultaten versterkt. Daarnaast bevatte de steekproef een diverse groep van jongeren met betrekking tot de contactbreuken. Er waren zowel contactbreuken met vaders als moeders van zowel korte als lange duur. Wel waren alle contactbreuken ontstaan door 'weerstand bij het kind' (Van Aar et al., 2023). Dit maakt dat de conclusie van dit onderzoek niet vanzelfsprekend te generaliseren naar de andere vormen van contactbreuken, die Van Aar et al. (2023) omschrijven als 'nalaten van de omgang', 'blokkeren van de omgang' en 'oudervervreemding'. Meer (replicatief) onderzoek zal nodig zijn om de uitkomsten van dit onderzoek te bevestigen.

Concluderend is met dit onderzoek ontdekt dat jongeren onrecht ervaren met betrekking tot de verbondenheid en rechtvaardigheid in hun gezinsrelaties. Deze groep jongeren heeft recht om gezien en gehoord te worden en erkenning te ontvangen voor hun opgedane en huidige onrecht. De omgeving van jongeren én professionals dienen te beseffen dat jongeren hun contactbreuk inzetten als zelfafbakening waarmee zij ervaringen van onrecht proberen te stoppen. Om het risico op een roulerende rekening (d.w.z. doorgeven van onrecht over de generaties heen) vanuit onzichtbare loyaliteit te verkleinen, is het belangrijk op zoek te gaan naar mogelijke daden van zichtbare zorg en loyaliteit (Borzormenyi-Nagy & Krasner, 1994). Er kan gedacht worden aan het creëren van mogelijkheden voor jongeren om zonder druk, nieuwsgierig te kunnen zijn naar de ouder op afstand. Jongeren helpen betekenis te geven aan de relatie met de ouder op afstand, zonder druk voor contactherstel, is een tweede aanbeveling. De dialoog aangaan met familieleden is een hulpbron voor jongeren om een narratief te vormen van de familiegebeurtenissen uit het verleden. Het ondernemen van actie middels dialoog, kan jongeren tevens positief beïnvloeden vanuit meer gezonde zelfvalidatie en zelfafbakening en dit verkleint de kans op vervreemding (Cottyn, 2021). Middels vervolgonderzoek kan verkend worden welke belangrijke relaties jongeren mogelijk al gebruiken om een verhaal voor zichzelf te maken waarin de ouder op afstand een plek heeft. Tot slot is het aan te bevelen om goed onderzoek te doen naar de geschiedenis van gezinservaringen vanuit een intergenerationeel perspectief. Dit opent mogelijk informatie om het onrecht, de zelfafbakening én de onzichtbare loyaliteit te herkennen. Dit is in lijn met de adviezen vanuit het MinJenV (2021) en Lünemann en Lünemann (2024). De contextuele ordening met zijn vijf dimensies biedt waardevolle ondersteuning bij het verhelderen van de complexiteit van contactbreuken.

OPENBAARMAKING VAN INTERESSE EN FINANCIERING

De auteurs hebben geen belangconflicten te melden. De onderzoeker heeft het onderzoek uitgevoerd tijdens een Master Opleiding bij de Christelijke Hogeschool Ede. Er is geen externe financier bij het project betrokken geweest.

REFERENTIES

- Baarda, B., Bakker, E., Boullart, A., Fischer, T., Julsing, M., Peters, V., & Van der Velden, T. (2018). *Basisboek Kwalitatief onderzoek: Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek* (4e druk). Noordhoff.
- Beer, R., Verlinden, E., & Lindauer, R. (2020). *Protocol voor classificatie, screening en diagnostiek van trauma- en stressorgerelateerde & dissociatieve stoornissen bij kinderen en adolescenten*. Geraadpleegd op 8 mei 2023, van <https://www.kenniscentrum-kjp.nl/wp-content/uploads/2020/09/Diagnostieprotocol-Trauma-Kinderen-en-Adolescenten-2020.pdf>
- Boeijs, H., & Bleijenbergh, I. (2019). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: Denken en doen* (3e druk). Boom.
- Bonsel, G. J., Öztürk, S. A., & Weynschenk, A. (2020). *Kind in Zicht deel 1: De CoVeNaS enquête onder ouders en kinderen die met ouderverstoting te maken hebben*. TRIQS B.V. rijksoverheid.nl. Geraadpleegd op 4 november 2022, van https://www.eerstekamer.nl/overig/20210204/kind_in_zicht_deel_1/document
- Boszormenyi-Nagy, I., & Krasner, B. R. (1994). *Tussen geven en nemen: Over contextuele therapie*. De Toorts.
- CBS. (z.d.). *Scheiden: Hoeveel huwelijken eindigen in een echtscheiding?* Centraal Bureau voor de Statistiek. Geraadpleegd op 7 april 2024, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/levensloop/scheiden>
- Cottyn, L. (2021). *Uit de maalstroom van conflict: Een systemische gids voor hulpverleners*. Lieve Cottyn & Interactie-Academie VZW.
- Geurts, T. (2017). *Woonarrangementen van kinderen na scheiding, contactverlies met de uitwonende ouder en de effectiviteit van het ouderschapsplan: Bevindingen uit recente promotieonderzoeken*. Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC). <https://doi-org.che.idm.oclc.org/10.13140/RG.2.2.25155.66088>
- Huff, S. C., Anderson, S. R., Adamsons, K. L., & Tambling, R. B. (2017). Development and validation of a scale to measure children's contact refusal of parents following divorce. *The American Journal of Family Therapy*, 45(1), 66–77. <https://doi.org/10.1080/01926187.2016.1275066>

- Hughes, R., & Ruby, M. (2002). Methodological issues in nursing research: The application of vignettes in social and nursing research. *Journal of Advanced Nursing*, 37(4), 382–386. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.2002.02100.x>
- Kalmijn, M. (2020). *Rapport Kalmijn. Bijlage 1 - Adviesrapport-Expertteam Ouderverstoting-Complexe omgangsproblematiek januari 2021*. (2021, 4 februari). rijksoverheid.nl. Geraadpleegd op 25 september 2022, van <https://www.huiselijkgeweld.nl/documenten/2021/02/04/adviesrapport-expertteam-ouderverstoting-complexe-omgangsproblematiek-januari-2021>
- Lünnemann, K. D., & Lünnemann, M. K. M. (2024). *Als contact niet vanzelfsprekend is na scheiding*. Verwey-Jonker Instituut. Geraadpleegd op 4 december 2024, van <https://www.verwey-jonker.nl/publicatie/als-contact-niet-vanzelfsprekend-is/>
- Maguire, M. & Delahunt, B. (2017). Doing a Thematic Analysis: A Practical, Step-by-Step Guide for Learning and Teaching Scholars. *All Ireland Journal of Teaching and Learning in Higher Education (AISHE-J)* 8(3). 3351-33514. Geraadpleegd op 18 september 2022, van <https://ojs.aishe.org/index.php/aishe-j/article/view/335/553>.
- Ministerie van Justitie en Veiligheid. (2021). *Bijlage 1 - Adviesrapport-Expertteam Ouderverstoting-Complexe omgangsproblematiek januari 2021*. (2021, 4 februari). rijksoverheid.nl. Geraadpleegd op 24 september 2022, van <https://www.huiselijkgeweld.nl/documenten/2021/02/04/adviesrapport-expertteam-ouderverstoting-complexe-omgangsproblematiek-januari-2021>
- Skilling, K., & Stylianides, G. J. (2020). Using vignettes in educational research: A framework for vignette construction. *International Journal of Research & Method in Education*, 43(5), 541–556. <https://doi.org/10.1080/1743727X.2019.1704243>
- Van Aar, J., Lenglet, M., & Terregrosa, L. (2023). *Rechterlijke instrumenten bij omgangsproblematiek en contactverlies: Wat werkt in welke omstandigheden?* Van Montfoort.
- Van der Meiden, J. (2020). *Van contextuele theorie naar praktijk*. Coutinho.
- Van der Meiden, J., Noordegraaf, M., & van Ewijk, H. (2018). Relational ethics as enrichment of social justice: Applying contextual therapy to social work. *Qualitative Social Work*, 19(1), 1–16. <https://doi.org/10.1177/1473325018800383>
- Van der Valk, I., Van den Berg, G., Van der Veldt, M.-C., Anthonijsz, I., & Spruijt, E. (2020). *Richtlijn scheiding en problemen voor jeugdigen voor jeugdhulp en jeugdbescherming* (4e druk). richtlijnenjeugdhulp.nl. Geraadpleegd op 25 september 2022, van <https://richtlijnenjeugdhulp.nl/scheiding/gevolgen-van-een-ouderlijke-scheiding-voor-jeugdigen/de-belangrijkste-gevolgen-van-een-ouderlijke-scheiding-voor-jeugdigen/>

- Wiewauters, C., & Emmerly, K. (2016). Parental Alienation Syndrome of contactbreuk. Waarom uit het oog niet uit het hart is. Kinderen verst(r)ikt in verbinding. *Relaties en Nieuwe Gezinnen*, 6(2), 1–29. <https://doi.org/10.21825/reng.v6i2.18260>
- Zeijlmans, K., López López, M., Grietens, H., & Knorth, E. J. (2019). Heuristic decision-making in foster care matching: Evidence from a think-aloud study. *Child Abuse & Neglect*, 88, 400–411. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.12.007>

BIJLAGE 1 VIGNETTEN

Er zijn twee vignetten opgesteld gericht op twee contextuele begrippen: loyaliteit en eigenwaarde vanuit balans van geven en ontvangen. Deze begrippen zijn gekozen omdat loyaliteit een gevoelig onderwerp is en eigenwaarde opbouwen een complex samenspel is vanuit de balans van geven en ontvangen en dialoog.

Max – Loyaliteit

Voor vignet1, loyaliteit, is een hypothetische jongen gecreëerd van vijftien jaar oud, Max: een oudste kind van drie kinderen van vader Karel en moeder Chantal. De volgende oorzaken zijn verwerkt: een drukke agenda van de jongere zelf, stress en beperkte beschikbaarheid bij vader vanuit gestagneerde rouwverwerking van de scheiding en ernstige ouderlijke conflicten met overbescherming van moeder. De begrippen 'gespleten loyaliteit' en 'onzichtbare loyaliteit' zijn verwerkt in het vignet.

"Ik ben Max, vijftien jaar oud, mijn ouders Karel en Chantal zijn ruim een jaar geleden gescheiden van elkaar. Er waren thuis eigenlijk altijd al veel ruzies tussen hen: over het schoonmaken, over de vakantie en ook over mij en mijn broertje en zusje. Die ruzies gingen door na de scheiding. Ik had gehoopt dat ze zouden stoppen hiermee. Maar mijn vader was zo gestrest en begint dan te schreeuwen. Als ik bij hem kwam met mijn broertje en zusje was hij eerst boos op mijn moeder, over allerlei dingen. Ik ging dan ook lelijk praten over mama. En als mijn broertje en zusje op bed lagen wilde ik gewoon chillen, maar dan werd hij dus vaak verdrietig. Zat hij maar op de bank en huilde ook. Zelf hockey ik veel en ik wilde gewoon naar mijn trainingen en wedstrijden kunnen gaan, maar dan zag ik mijn vader zo en was het lastig om weg te gaan. Bij mijn moeder was het rustiger thuis. Zij brengt mij ook wat lekkers als ik huiswerk maak op mijn kamer. Zij brengt mij gewoon naar de hockeytrainingen en zij begrijpt wel dat ik last had van die buien van mijn vader. Vroeger, tijdens de ruzies, werd mijn vader ook erg boos op haar. Mijn moeder werd dan ook wel boos op hem hoor. Mijn moeder zei dat ik beter naar mijn kamer kon gaan als ik bij mijn vader was en hij zo'n bui had.

Dat deed ik wel, maar op de een of andere manier voelde dat ook niet helemaal fijn. Dan ging ik maar met mijn moeder appen. Op een gegeven moment heb ik mijn moeder gelijk gegeven... mijn vader is gewoon niet goed voor mij nu, ik krijg ook stress van hem en dan kan ik niet goed hockeyen en huiswerk maken terwijl dat belangrijk voor mij is. Toen heeft mijn moeder mijn vader een mailtje gestuurd dat ik niet meer zou komen. Nu kan ik rustiger naar mijn hockeytrainingen toe en rustiger huiswerk maken op mijn kamer. Maar mijn vader stuurt mij wel appjes dat hij me mist enzo."

Sofia – Eigenwaarde

Voor vignet2, eigenwaarde, is een meisje van zeventien jaar oud gecreëerd: Sofia, die drie jaar een contactbreuk heeft met haar moeder. Sofia is enig kind en haar ouders Nadia en Vincent zijn vijf jaar geleden gescheiden. De volgende oorzaken zijn verwerkt: een grote fysieke afstand tussen de twee huizen, moeder met lage zelfredzaamheid en afhankelijkheid, aanpassingsmoeilijkheden aan de nieuwe partner van moeder en een vader die de nieuwe partner van moeder afkeurt en negatief over moeder spreekt. De begrippen 'balans van geven en ontvangen' en 'eigenwaarde' zijn in het vignet verwerkt.

"Ik ben Sofia, zeventien jaar oud en ik ben dit jaar begonnen met mijn MBO-opleiding voor Sociaal Werk. Deze opleiding is gelukkig dichtbij in Amersfoort en ik kan er met de fiets naar toe gaan. Mijn moeder is na de scheiding verhuisd naar Utrecht en woont daar nu met haar nieuwe vriend. In het begin ging ik dan met de trein naar school, maar dan moest ik echt vroeg op staan. Het is een uur reizen, wat ook onhandig was als ik in het weekend naar mijn vriendinnen wilde gaan. En mijn moeder rijdt geen auto, dus dan moest ik zelf reizen. Die nieuwe vriend van haar doet alles voor mijn moeder, maar niet voor mij hoor. Hij is heel streng en er kwamen allerlei nieuwe regels in huis. Mijn moeder ging ineens anders koken en ik mocht mijn series op Netflix niet meer zien. Als ik bij mijn moeder thuis was, hielp ik haar met die nieuwe recepten enzo, maar het was nog steeds niet lekker genoeg voor haar vriend. Hij keek me nooit aan en luisterde ook niet, ik kreeg echt een hekel aan hem. Ik merkte dat ik steeds meer het gevoel kreeg nooit wat goed te kunnen doen. En eerlijk gezegd denk ik mijn moeder volgens mij ook. Mijn oma is ook zo volgens mij: zij zorgt voor de hele familie en mijn opa is ook streng, mijn moeder is opgegroeid in Marokko. Nou ja, daar is sowieso alles anders. Op een gegeven moment kreeg ik steeds minder vertrouwen in mezelf en durfde ik ook niet meer met de trein te reizen. Toen zei mijn vader, misschien moet je doordeweeks gewoon bij mij slapen en dat deed ik. Nou ja, toen wil ik in de weekenden ook niet meer gaan. Mijn vader zei ook: als het daar zo is veranderd door die vriend, is het echt niet fijn voor jou. Het is niet goed daar voor jou. Hij kent mijn moeder natuurlijk ook goed. Als hij belde met mijn moeder

dan merkte ik stress bij mijn vader. Gelukkig is mijn vader in ons eigen huis gebleven en ik voel me het fijnst in mijn eigen kamer. Mijn vader werkt veel om alles te kunnen betalen. Ik ben hierdoor best veel alleen thuis. Ik vraag me wel af of ik mijn nieuwe opleiding wel ga redden... Mijn moeder spreek ik nu niet meer en ik weet eigenlijk niet goed hoe ze het nu heeft met die nieuwe vriend. Maar ja, ze heeft wel zelf voor hem gekozen zegt papa ook. Mijn vriendinnen van de middelbare school zie ik eigenlijk niet meer zoveel, zij zijn een andere opleiding gaan doen. Ik vind het lastig hen te appen, want dan denk ik: wat hebben ze nog aan mij. Ik bedoel, zij zitten wel samen op een MBO en ik niet. Maar mijn vader vindt een goede opleiding wel belangrijk, dus ik probeer goede cijfers te halen. Op de opleiding moeten we ook praten over wie we zijn en dan merk ik dat ik dit eigenlijk niet zo goed weet."

BIJLAGE 2 KERNLABELSCHEMA'S

Labelschema interviews jongeren

Kernlabel	Sublabel	Tekstfragment
Geven	(Willen) geven aan gezinsleden	1:12, 2:61, 2:75, 2:87, 5:14, 5:37, 7:36, 8:11, 8:13, 8:21, 9:55
	Geven aan vrienden	6:58, 8:41, 9:47
	Inleven in inwonende ouder en begrip voor	1:78, 2:48, 2:56
	Vignet loyaliteit: willen helpen	2:71, 3:26, 3:28, 9:44
	Willen helpen andere jongeren	1:163, 3:62, 5:16
Ontvangen	Geblokkeerd ontvangen	5:40, 9:47
	Inwonende ouder: ontvangen	1:41, 1:69, 1:87, 1:136, 2:68, 2:79, 3:23, 4:39, 4:41, 4:44, 4:53, 5:7, 5:15, 5:17, 5:40, 6:17, 6:19, 7:34, 8:14, 8:238:28, 8:29, 8:30, 9:71
	Inwonende ouder: praktisch zorgen voor mij	3:36, 4:44, 7:53
	Inwonende ouder: laat mij kiezen contactbreuk	1:71, 1:75, 2:79, 5:6, 8:28

Kernlabel	Sublabel	Tekstfragment
Loyaliteit	Ontvangen van afgewezen ouder	2:28, 2:104, 6:13, 6:15, 6:16, 6:55, 6:64, 7:9, 8:49, 9:19
	Ontvangen van hulpbronnen	1:147, 4:22, 4:32, 6:51, 7:14, 7:55, 9:52
	Hulpbron eigen vrienden	6:27, 6:37, 6:49, 8:17, 8:41, 9:46, 9:48
	Geen loyaliteitsproblemen	4:38, 7:24
	Vignet eigenwaarde: dilemma tussen twee kampen	1:103, 2:96, 9:61
	Vignet loyaliteit: biologische aantrekkingskracht ouders	2:64, 3:26, 5:19
	Vignet loyaliteit: contactbreuk als oplossing	1:51, 4:35
	Vignet loyaliteit: keuze maken tussen ouders	1:53, 2:70, 4:34, 4:35, 7:23, 8:24, 9:7, 9:18, 9:43
	Vignet loyaliteit: twijfel door appjes	1:59, 6:41
	Loyaliteitsproblemen brussen	5:19, 5:20, 5:27, 8:1, 8:9, 9:6, 9:53
	Lijken op afgewezen ouder	Zie 'identiteitsontwikkeling'
	Gevoelens: boos	1:20, 1:42, 3:5, 3:43, 4:1, 4:25, 4:31, 5:3, 6:59, 9:20
	Afgewezen ouder: desinteresse naar	5:28, 7:40
	Schuldgevoel	1:116, 2:85, 7:28, 9:65
Onrecht	Afgewezen ouder: gaat grenzen over	3:12, 4:13, 6:8, 8:32, 9:30
	Afgewezen ouder: neemt zelf afstand	3:7, 3:14, 7:32, 9:4

VERBONDENHEID EN RECHTVAARDIGHEID BIJ CONTACTBREUKEN

Kernlabel	Sublabel	Tekstfragment
	Afgewezen ouder: negatieve eigen ervaringen	1:84, 2:38, 2:43, 3:7, 3:8, 3:9, 3:10, 3:12, 3:18, 3:34, 3:41, 4:1, 4:2, 4:3, 4:8, 4:13, 4:26, 2:27, 4:45, 5:3, 5:5, 5:36, 6:3, 6:5, 6:62, 6:63, 7:3, 7:6, 7:32, 8:3, 9:14, 9:17, 9:22
	Afgewezen ouder: traumatische ervaring	1:64, 2:38, 5:3, 6:7, 9:13
	Afgewezen ouder: wisselende signalen	3:14, 3:18, 4:26, 7:32, 7:37, 8:2, 9:39
	Inwonende ouder: overbetrokken/overbescherming	2:90, 2:92, 5:23
	Onrechtgevoelens over situatie	1:54, 1:98, 2:5, 2:52, 2:100, 4:47, 7:46, 8:15, 9:59
	Geen onrechtgevoelens	6:34, 8:36
	Gevoelens: in de war	4:3, 4:11, 4:26, 4:57, 8:7, 9:32, 9:35
Parentificatie (verwerkt in paragraaf 4.5 onrecht)	Afgewezen ouder: verantwoordelijk voor gevoeld	3:34, 4:47
	Inwonende ouder: stress zien	1:73, 1:77, 2:48, 2:56, 3:33, 5:15, 7:41, 7:42, 8:34
	Inwonende ouder: willen helpen	1:69, 1:78, 1:87, 2:59, 2:71, 3:30, 3:31, 3:40, 8:34
Intergenerationele patronen (verwerkt in paragraaf 4.5 onrecht)	Verantwoordelijk voelen	2:85, 6:54, 8:48, 9:57
	Intergenerationele overdracht	3:36, 3:43, 3:63, 3:63, 4:7, 4:43, 6:1, 6:2, 6:52, 9:67, 9:70
	Ouders ontschuldigen	3:63

Kernlabel	Sublabel	Tekstfragment
Destructief recht	(Zelf)beschermingsmechanismen	1:123, 3:49, 3:57, 3:58, 4:37, 5:21, 5:31, 6:30, 9:44
	Destructief in sociale contacten	2:25, 3:50, 4:55, 5:18
	Moeite met vertrouwen	1:122, 1:125, 1:126, 1:132, 2:21, 2:25, 2:105, 3:49, 4:55, 5:33, 6:45
	Resterend vertrouwen	1:31, 1:132, 1:134, 2:108, 4:56, 5:39, 7:55
Dialoog	Afgewezen ouder: dialoog	2:32, 2:34, 3:60, 4:5, 4:13, 4:25, 6:61, 8:6, 9:21
	Afgewezen ouder: geen dialoog mee willen	5:36, 5:42, 7:57, 9:40
	Brusjes: dialoog gevoerd	2:115, 8:10, 8:13, 9:51, 9:53
	Contactbreuk lastig zeggen	7:24, 8:5, 9:20
	Contactbreuk via gezinsvoogd gecommuniceerd	7:7
	Inwonende ouder: dialoog mee	2:92, 2:115, 3:35, 4:16, 4:18, 6:17, 8:8, 8:28, 9:8, 9:49
	Hulpbron familielid	1:22, 1:28, 1:141, 1:147, 4:3, 4:14, 4:22, 4:27, 4:32, 4:33, 5:4, 5:22, 6:49, 7:12, 8:17, 8:18, 9:31, 9:45
Zelfafbakening (onderdeel paragraaf 4.7 dialoog)	Afgewezen ouder: zelfafbakening	2:34, 6:62, 9:20
	Contactbreuk indirect gecommuniceerd	4:4, 7:7
	Contactbreuk zelf gecommuniceerd met afgewezen ouder	6:61, 8:5, 9:17

VERBONDENHEID EN RECHTVAARDIGHEID BIJ CONTACTBREUKEN

Kernlabel	Sublabel	Tekstfragment
Zelfvalidatie (onderdeel paragraaf 4.7 dialoog)	Fijn zeggen eigen perspectief tegen afgewezen ouder	2:36, 3:65, 4:23
	Zelfafbakening (beide ouders)	6:31, 6:33, 6:37, 7:29, 7:45, 8:48
	Contactbreuk als stevige zelfafbakening	4:28
	Inwonende ouder: erkenning nodig	3:35, 3:45, 4:41, 6:26
Identiteitsontwikkeling	Inwonende ouder: erkenning ontvangen	1:95, 6:21, 6:24, 6:25, 7:36, 8:22, 8:33, 9:55
	Kinderwens	1:31, 1:128, 2:108
	Lijken op afgewezen ouder: positieve eigenschappen	2:82, 8:47
	Lijken op afgewezen ouder: negatieve eigenschappen	5:38, 9:33, 9:34, 9:36
	Lijken op inwonende ouder: positieve eigenschappen	1:82, 3:42, 4:42, 5:37, 6:57, 8:46
	Niet toekomen aan eigen ontwikkeling	5:33, 9:42
	Schrik van mezelf	9:33
Eigenwaarde	Teveel nadenken over jezelf	2:21, 9:63, 9:66
	Zelfbeeld: ik ken mezelf niet	4:12, 5:1, 9:42
	Vignet eigenwaarde: onzeker, ongelukkig	1:105, 1:110, 3:52, 3:54, 4:49, 4:50, 7:50, 8:37, 9:38
	Lage eigenwaarde	1:111, 1:119, 2:102, 3:45, 4:51
	Verbetering eigenwaarde	1:120, 4:51, 5:30, 7:52, 9:29
	Verantwoordelijkheid over jezelf	4:47, 5:11

Labelschema Focusgroepinterview professionals

Kernlabel	Sublabel	Tekstfragment
Balans geven en ontvangen	Balans nabije ouder verstoord	10:5, 10:47, 10:80
	Stress ouders	10:50, 10:52
	Onvoldoende ontvangen	10:17, 10:21, 10:23, 10:49
	Afgewezen ouder ruimte geven voor verwerken	10:25
	Balans broers-zussen	10:41, 10:42, 10:44, 10:45
	Ontvangen van andere volwassenen	10:40
	Teruggeven volgende generatie	10:32, 10:34
Loyaliteit	Zijnsloyaliteit afgewezen ouder	10:8, 10:21, 10:23, 10:77, 10:82
	Verworven loyaliteit	10:21, 10:22
	Gespleten loyaliteit	10:3, 10:6, 10:27, 10:43
	Loyaliteitsproblemen nieuwe partner	10:46
	Ondergrondse loyaliteit	10:4, 10:5
	Nieuwsgierig naar afgewezen ouder	10:26, 10:83, 10:87
	Negatieve gevolgen dimensie2	10:3, 10:5, 10:6, 10:36, 10:61, 10:62, 10:63, 10:69
Onrecht	Eigen negatieve ervaringen afgewezen ouder	10:18, 10:31, 10:39
	Parentificatie	10:26, 10:54, 10:55, 10:56, 10:57, 10:65, 10:76
	Jongere als probleemkind	10:61, 10:66
	Deparentificatie nodig	10:53, 10:76
	Complexe situatie contactbreuken	10:12, 10:73
	Beschadigd vertrouwen	10:13, 10:16, 10:30, 10:33, 10:58, 10:79, 10:84

VERBONDENHEID EN RECHTVAARDIGHEID BIJ CONTACTBREUKEN

Kernlabel	Sublabel	Tekstfragment
Destructief gerechtigde aanspraak	Destructief recht	10:35, 10:36, 10:47, 10:49, 10:60, 10:61, 10:66, 10:67, 10:75, 10:81
	Intergenerationele patronen	10:14, 10:20, 10:29, 10:31, 10:35, 10:39, 10:68
	Gebrek aan bestaansrecht	10:4, 10:35
	Zelfbescherming	10:74, 10:75
Dialogoog	Gesprek nabije ouder over afgewezen ouder ingewikkeld	10:51, 10:52
Zelfvalidatie	Erkenning nodig	10:38, 10:64, 10:70, 10:71, 10:72, 10:85
	Ouders lastig erkenning geven	10:15, 10:52
Zelfafbakening	Contactbreuk als zelfafbakening	10:7, 10:10, 10:26, 10:31, 10:37, 10:71, 10:76, 10:78
	Kiezen voor continuïteit	10:3
	Veerkracht door zelfafbakening	10:85